

מה באמת קורה עם נתוני פרי חו"ל?

חיים שטורמן – 'שיאון'

הם ברובם מגיעים לתוצאות די עלובות, ונא לא לשכוח – הם הצ'מפיונים, הכי טובים שיש. מהו "הבלתי ידוע הזה", שכל כך משנה להם את החיים? האם הוא הקרוי "יחסי גומלין בין גנוטיפ לתנאי סביבה"?

מה זה צריך לעשות לנו, בארץ קטנה שחייבת לייבא קווי דם חדשים כדי לגוון את קווי הדם שלה ומה אנחנו חושבים בקשר לדרך הכי טובה ללכת בה.

קצת היסטוריה

מזה עשרות שנים שאנו מביאים פרים או זרמה לארץ ישראל.

אז, בימים הטובים ההם, חשבו האנשים לתומם שאפשר לדעת אם פר זה או זה טוב יותר מפר אחר וייבאו אותו או את זרמתו מארצות ניכר. גם אם שיטות החישוב לא היו מדויקות כל כך או לא היו מדויקות כלל – ההבדלים בין הגזעים היו מספיק גדולים כדי לספק קפיצת הדרך הגנטית והפנוטיפית ותנובת החלב היתה עולה ועולה.

ובכן, ראשית לעובדות. לפנינו טבלה שנערכה לאחר מבחני פברואר 2002 וריכוז התוצאות באינטרנט שהן מפתיעות מאד.

בטבלה רשומים פרי חו"ל שיש להם מבחן מספיק רחב בישראל ובנוסף – מספר הזרעותיהם בחו"ל המעיד על פופולריותם בעולם. וראו זה פלא, חלק גדול מהפרים הטובים ביותר בעולם, שעשו מאות אלפי הזרעות וחלקם הגיעו עד למיליון הזרעות בימי חייהם, הולידו עשרות ומאות אלפי בנות, אלפי בנים פרים וצאצאים לרוב, התחילו שושלות קווי דם ענקיות שלאיכרים בוודאי וגם לאגודות ההזרעה היה כדאי עד מאד להשתמש בהם. לעומתם, שני הפרים המיובאים המוצלחים ביותר בישראל, דאמסל ולילאק כמעט לא מוכרים בארצם הולנד, ועבדו שם מעט מאד. והנה בישראל, בתחרות מול פרי ישראל, בהנהגה הישראלית, באקלים הישראלי מול כל הנעלמים ו"הבלתי ידוע" שמולו מתאמצים להתקדם כבר עשרות שנים רפתני ישראל –

טבלה 1. מבחן פרי חו"ל בארץ לפרים עם מבחן רחב ומספר הזרעות, הראשונות וסה"כ, שנעשו מהם בעולם.

תוצאות בחו"ל פברואר 2002		מבחן בארץ פברואר 2002		שם הפר
שנות עבודה בישראל	הזרעות ס"ה	הזרעות ראשונות	א"ה ק"ג חמ"מ 2001	
פרי הולנד				
92-97	1,592,284	967,435	95	91
95-97	713,079	443,566	299	87
95-97	414,957	257,063	121	81
94-98	307,920	171,553	120	96
94-99	248,347	145,134	98	86
98-2001	161,277		326	98
98-99	140,527		5	73
96-98	115,484		429	93
96-2000		כמעט לא הזריעו בחו"ל	718	96
97-2000		כמעט לא הזריעו בחו"ל	579	94
פרי ארה"ב				
שנות עבודה בישראל	בנות מס'	א"ה ק"ג חמ"מ 2001	השנות %	
95-2001	3,535	-144	95	ג'פרי
94-97	27,162	-118	90	מסקוט

עגלים, אפילו מזריעים בבניהם כפרים צעירים מבטיחים עד שמתגלה האמת (ראה מקרה 'טורנדו' ועוד ועוד), שלא לדבר שאם באה חברה מתחרה שמציגה את כל התסריט הזה מבלי לספר שהכל קש וגבבא ורב הפרים הענקים האלה אינם אמניים – אזי, כעבור ארבע שנים, כאשר ההזרעות האלה צריכות להכניס כסף, בנות הפרים האלה צריכות להניב חלב ולשרוד יותר מהאחרות, רובן מאכזבות והכסף הלך בעיכוב הגנטי, בקניית עגלים בנים והתחלופות, במחיר הזרמה ועוד.

כמה חבל!

ועתה – מה עושים!?

אנחנו, כחברה להזרעה מלאכותית חייבים להמשיך ולחפש את פרי העתיד:

1. לחפש קווי דם חדשים כדי לייצר את פרי העתיד גם בחו"ל על ידי עשיית שימוש מיטבי בנתוני האינטרבוול והשכל הישר, ומדי שנה להפיק חלק ניכר אך לא בלבדי של הפרים – בני פרי חו"ל;
 2. הממצאים האלה ממחישים את אי־הבטחון בחיוויים הגנטיים בפרט הבודד, ולכן את ההכרח בהרבה עגלים צעירים (60 בשנה, לפי ולר ועזרא) כדי להשיג התקדמות גנטית מירבית;
 3. לחזור ולהסביר, לטובת ציבור הרפתנים ולא לטובת החברה, את משמעות הנתונים, ההישגות, ההמרה, ההכנסה לתכניות השידוך למיניהן והטיפוח דרך הנקבה במקום דרך הזכר.
- מצד שני, אנו כחברה לא נעצור אף אחד וניתן את כל השרות האדיב והמייעץ ונייבא מה שנתבקש לחברינו.

שיטות הארגון של ההתיישבות העובדת היו ממושמות מאד ושימשו בסיס לרישום מדויק של קווי דם ומשפחות והכל היה טוב.

לאורך כל השנים ההן ועד לפני כשלוש שנים

– היה המצב כזה:

עם כל ההשתדלות והמאמצים, הבחירה המדוקדקת של "הפרים הטובים בעולם" שהזריעו בארצנו את "הפרות העתודות הכי טובות בארץ" – בניהם נלקחו כפרים מרביעים או מזריעים, אך סברנו שזו היא להם עטינים, הם היו עושים כל כך הרבה חלב, מה זה, חבל על הזמן.

למעשה, מן הוולדות – חצי נולדו נקבות, "תואמות" לאחיהן. אפשר היה לצפות שהן תהיינה צמרת העדר הישראלי. מהן תצמחנה מרבית העתודות החדשות. האכזבה היתה רבה מאד. כמעט אף עתודה לא נמצאה בת פר חו"ל עד לפני שנתיים/שלוש, כאשר רב הפרות הטובות הוזרעו בזרמת פרי חו"ל, פרטית או של האגודות.

נכון שדרכם של המבחנים מעט עקלקלה, מהימנותם איננה גבוהה בהתחלת הדרך והציפיות גבוהות, מדי פעם מוסיפים למבחן פרמטרים חדשים, פעם מודדים את בנות הפרים אחרת מאשר בעת שנבחרו בצעירותם. מוסיפים למבחן תכונות נוספות כמו תאים סומטיים ופוריות בנות, אך באופן בסיסי וסטטיסטי המבחנים בתוך הארץ צודקים.

אך אין "עקלקלותם" של מבחני פרי ישראל דומה לדרכם הקשה והבלתי אפשרית לצפיה של פרי חו"ל. פרים מצליחים, פופולריים, גבוהים ברמת הייצור של בנותיהם ובהישגות גבוהה בארצות מוצאם "עולים ארצה" ולא רק שמאבדים הישגות עם העליה, כלומר כבר על הנייר החיזוי (אומדן ההורשה) יהיה נמוך יותר ומידת דיוק הקליעה (ההישגות) נמוכה יותר. אך כל זה הוא כאין וכאפס מול מה שמציגה הטבלה למעלה.

פר נבחן חדש בחו"ל, עם מבחן ראשון, גבוה, עם מעט בנות בדרך כלל (50–70), עם רייטינג עצום, עם ערך המרה לארצנו של Interbull גבוה – נחטף בשוק הישראלי, מוזרע, נלקחים ממנו